

رؤیت هلال

در حدیث شریفیکه در کتاب مراقی الفلاح نقل گردیده است چنین می فرماید: (وقتیکه ماه [ماه نو] را ببینید، روزه بگیرید! وقتیکه دوباره ماه نو را ببینید، روزه را رها کنید!). نظر به این امر، ماه رمضان، با دیده شدن هلال [ماه نو] شروع می شود. (ابن عابدین) در بحث قبله و نیز مؤلفان (اشعة اللمعات) و (نعمت اسلام) میفرماید که: "شروع کردن به روزه با تقویم، با حساسیکه قبل از دیدن هلال انجام یافته باشد، جائز نیست."

و نیز (ابن عابدین) می گوید که، (... برای فهمیدن شروع شدن رمضان، نباید تابع محاسبات نجومی (آسترونومیک) شد. زیرا، شروع رمضان شریف، با دیدن هلال در آسمان تحقق می یابد. در حدیث شریف فرموده شد که، (هنگامیکه هلال را ببینید، شروع به روزه کنید!) طلوع هلال، نه با دیدن، بلکه با حساب فهمیده می شود. نتیجه ای که با حساب یافته می شود بصورت قطعی صحیح می باشد. اما، همانگونه که هلال در شبی که طلوع می کند، می تواند دیده شود، ممکن است که در آن شب دیده نشده در شب دوم دیده شود. چنین امر گردیده است که، شروع رمضان، نه با طلوع هلال، بلکه با دیده شدن هلال تحقق می یابد). تقویم ها، نه دیده شدن هلال را، بلکه طلوعش را اطلاع می دهند، به همین دلیل شروع ماه رمضان با تقویم نمی تواند فهمیده شود.

در (فتاوی هندیه) نیز نوشته شده است که، به رمضان و عید، بتوسط تقویم و با حساب شروع کردن جائز نمی باشد. در شب سیم (۳۰) شعبان، هنگامیکه در یک شهر هلال دیده شود، لازم می آید که در همه جای دنیا به روزه شروع کرده شود. هلالیکه در روز دیده می شود، هلال شب آینده می باشد.

در شب سیم (۳۰) شعبان، هنگامیکه خورشید غروب کند، هلال را ترصد و جستجو کردن و بعد از دیدن هلال به قاضی خبر دادن، واجب کفایه می باشد. تقی الدین محمد ابن دقیق می گوید که: اگر از (اجتماع نیرین) یکی دو روز نگذشته باشد، هلال هیچ دیده نخواهد شد.

ماه رمضان، در همه عصرها و در هر جا، با دیدن هلال شروع می شد. در زمان کنونی، ماه رمضان، با حساب کردن زمان طلوع هلال شروع گردانیده می شود. شروع رمضان، مطابق به احکام اسلامی نمی شود.

در (مجموعه زهدیه) می گوید که: (کسی که هلال ماه شوال را دیده باشد، نمی تواند افطار کند. زیرا، در هوای ابری، لازم می آید که دو نفر مرد و یا یک مرد و دو نفر زن باید بگویند که "هلال ماه شوال را دیده ام". در هوای باز، لازم است که، چندین نفر باید بگویند که "هلال های شوال و رمضان را دیده ایم"). در

(قاضیخان) میگوید که: (اگر هلال، بعد از شفق (عشاء)، غروب کند هلال شب دوم است، و اگر هلال، قبل از شفق (عشاء) غروب کند، هلال شب اول می باشد).

در جاهایی که ماه رمضان و ماه های عید فطر و عید قربان با شاهدان بطور شرعی فهمیده نشده باشد، روز اول ماه ذی الحجه و از اینجا نیز روز دهم آن، یعنی روز اول عید قربان حساب کرده می شود. اولین روز عید، روزی می باشد که با این حساب یافته شده است. و یا یک روز بعد است. یک روز اول (قبل) نمی تواند باشد. زیرا، ماه، در آسمان، قبل از طلوعش نمی تواند دیده شود.

آنطوریکه ماه، به حرکات روزانه آفتاب و ستاره ها که از شرق به طرف غرب می باشد اشتراک می کند، در اطراف کره زمین، از غرب به شرق نیز حرکت می نماید. این حرکت ماه، از حرکت سالانه خورشید که از غرب به شرق می باشد سریعتر است. ماه در این حرکتش، یک دور خود را در ۲۷ روز و ۸ ساعت اتمام می کند. به همین دلیل، دور روزانه خود را از ستارگان پنجاه دقیقه سی ثانیه دیرتر به پایان می رساند. در حالیکه خورشید، حرکت روزانه خود را چهار دقیقه بعد به پایان می رساند. بنابراین ماه، نسبت به یک روز قبلی، بعد از خورشید به نصف النهار [نصف مدت روز] می آید و در شب اول از خورشید ۴۵ دقیقه بعد غروب می کند. ماه، هنگامیکه در اطراف زمین می چرخد، در میان مستوی خسوف [مستوی اکلیپتیک (EKLİPTİK)] و مستوی ایکه در آن، مدار ماه قرار دارد، تقریباً زاویه پنج درجه ای موجود می باشد. در هر دورش، یک بار، آفتاب و ماه در حالیکه در یک طرف زمین قرار داشته باشند، هر سه شان در یک استقامت قرار میگیرند. به این حال، اجتماع نیرین (پیوستگی [Conjunction]) گویند. هنگامیکه ماه در این حالت باشد، آن روی ماه که به طرف ما متوجه است تاریک می باشد. ماه را نمی توانیم ببینیم. به این زمان، (محاق) گویند. زمان محاق ثابت نبوده، مابین ۲۸ ساعت تا ۷۲ ساعت در حال تغییر می باشد. می بینیم که در تقویم های علمای عثمانی به حداکثر سه روز [۷۲ ساعت] حساب شده است. وقت اجتماع، کاملاً وسط زمان محاق بوده، در تقویم های علمی برای هر ماه نوشته شده است. بدلیل اینکه کره زمین نیز در اطراف خورشید حرکت می کند، مدت زمان ما بین دو وقت اجتماع، ۲۹ روز ۱۳ ساعت می شود. در وقت اجتماع، ماه و خورشید، هر دو در یک زمان از نصف النهار [از وسط مدت روز] می گذرند.

قبل از آنکه از وقت اجتماع، هشت درجه (تقریباً ۱۴ ساعت) بگذرد، یعنی، هنگامیکه زاویه (بینونت=Elongation) که از هشت درجه (از ۱۴ ساعت) کمتر باشد، هلال، در هیچ زمان و در هیچ مکان دیده نمی شود. این زاویه (بینونت=Elongation) بین دو نیم خطی که کره ارض را با ماه و کره ارض را با آفتاب وصل می کند، بمیان می آید. هنگامیکه حداکثر ۱۸ درجه شود، وقتیکه ماه از محاق بیرون

گردیده، خورشید در حال غروب باشد، در ظرف مدت ۴۵ دقیقه، در طرف غرب، در بالای خط افق، هلال ماه نو دیده میشود. اما، از سبب ۵۷ دقیقه پارالاکس یعنی اختلاف منظرش، هنگامیکه به افق، ۵ درجه نزدیک شود، نمی تواند دیده شود. در وقت خارج شدنش از محاق، در هر مملکتی که خورشید در حال غروب باشد، در مملکت هایی که در همان طول قرار داشته باشند، هلال دیده می شود. در ساعات بعدی و یا در شب بعدی، در مملکت هایی که در غرب اینها قرار دارند نیز، بعد از غروب خورشید می تواند دیده شود.

این حسابها، برای یافتن وقت شروع ماه قمری نمی باشد. برای فهمیدن شبی می باشد که در آن شب احتمالاً هلال دیده خواهد شد. امام سبکی نیز اینگونه فرمودند. به کسانی که سخن امام را بشکل برعکس آن تقدیم میکنند، نباید فریب خورد. دیده شدن هلال، در روزیکه در تقویم نوشته شده است، و یا یک روز بعد به وقوع می آید، یک روز قبل دیده نمی شود. (حاشیه های طحاوی و شرنبلالی). ابن عابدین، در جلد اول، در صفحه دوصد و هشتاد و نه در جاییکه تعیین قبله را بیان می کند، می گوید که: (فرمودند که، برای فهمیدن اولین روز رمضان شریف، به تقویم ها نباید اعتماد و اطمینان کرد. زیرا روزه، با دیدن ماه نو (هلال) در آسمان فرض، می شود. پیامبر ما "صلی الله علیه وسلم" فرمودند که: (هنگامیکه هلال را ببینید شروع به روزه کنید!) حالانکه طلوع هلال، با رؤیت (دیدن هلال) نبوده، با حساب می باشد و حساب صحیح می باشد. هلال، در شبی که آن را حساب مشخص و معین کرده است، طلوع می کند. اما هلال، می تواند در آن شب دیده نشده، یک شب بعد دیده شود و لازم می آید که، نه در شب طلوع هلال، بلکه در شبی که هلال دیده شود به روزه شروع کرده شود. زیرا، اسلامیت اینگونه امر فرموده است). هلال رمضان شریف را در آسمان جستجو کردن، یک عبادت است. دیده می شود که، وقت شروع رمضان شریف را از پیش خبر دادن، نشاندهنده ندانستن اسلامیت است. اولین روز عید قربان نیز، با دیدن هلال ماه ذی الحجه فهمیده می شود. نهمین روز ماه ذی الحجه یعنی روز عرفه، روزیکه توسط حساب، با تقویم یافته شده و یا یک روز بعد ازین می باشد. حج کسانی که یک روز قبل از این روز به عرفات رفته باشند، صحیح نمی شود. هیچ کدام از آنها نمی تواند حاجی شود. در روز بیست و نهم شعبان، هنگامیکه خورشید غروب کند، هلال رمضان را در بالای خط افق ظاهری، در غرب جستجو کردن، واجب می باشد.

یک مسلمان اهل سنت که عادل باشد، یعنی مرتکب گناه بزرگ نشود، هنگامیکه در هوای ابری هلال را ببیند، به حاکم، به والی خبر می دهد. اگر قبول کند، در همه نقاط، رمضان شروع می شود. در جایی که حاکم، والی وجود نداشته باشد، هنگامی که یک مسلمان هلال را ببیند، در آن محل، رمضان شروع می شود.

سخن اهل بدعت و فاسق قبول نمیگردد. در هوای باز و تمیز، لازم می آید که چندین نفر خبر بدهد. اگر هلال دیده نشود، ماه شعبان سی روز قبول گردیده، فردایش رمضان می شود. رمضان، با تقویم و با محاسبه نجومی (آسترونومیک) شروع نمیگردد. در (بحر) و (هندیه) و (قاضیخان) می گوید که: (اسیریکه در دارالحرب باشد، اول رمضان را نداند و به تقویم نگاه کرده، یک ماه روزه بگیرد، امکان دارد که یک روز قبل از رمضان و یا در دومین روز رمضان و یا دقیقاً در اول رمضان به روزه شروع کرده باشد. در وضعیت اول، یک روز پیشتر از رمضان روزه گرفته و در آخرین روز رمضان عید کرده است. در وضعیت دوم، در روز اول رمضان روزه نگرفته، روز آخر هم در عید روزه گرفته است. در هر دو وضعیت نیز، در بیست و هشت روز رمضان روزه گرفته است. برایش لازم می شود که بعد از عید رمضان، دو روز روزه بگیرد. در وضعیت سوم، به رمضان مصادف شدن روز اول و روز آخر یک ماهیکه در آن روزه گرفته است، مشکوک می باشد. و روزه ایکه در روزهاییکه رمضان بودنشان مشکوک باشد گرفته شود، صحیح نمی باشد. از این سبب، باز هم دو روز را به قضا باید بگیرد. از این فهمیده می شود که، کسانیکه به رمضان، نه با دیدن هلال در آسمان، بلکه نظر به تقویم هاییکه از قبل آماده شده شروع کنند، لازم می آید که بعد از عید به نیت قضا، دو روز روزه بگیرند. بطور مثال می گویند که: (بعد از رمضان، دو روز روزه قضا گرفتن از کجا پیدا شد؟ در هیچ کتابی اینگونه چیزی وجود ندارد). گفتن اینکه "در کتابها نوشته نیست" درست نمی باشد. زیرا، در هر عصر و در هر جایی، ماه رمضان، با دیدن هلال شروع می شد. برای دو روزه روزه قضا لزومی نبود. اکنون ماه رمضان، با محاسبه وقت طلوع هلال، شروع گردانیده می شود. شروع رمضان، به احکام اسلامی مطابقت نمی شود. در حاشیه (مراقی الفلاح) طحطاوی نوشته شده است که برای تصحیح این خطا، بعد از رمضان، دو روز روزه قضا گرفتن لازم می باشد. اگر به رمضان، بدون دیدن هلال شروع کرده، در بیست و نهمین شب، هلال عید دیده شود، اگر شعبان با رؤیت شروع شده باشد، درین صورت، بعد از عید، یک روز، روزه قضا گرفته می شود. در (هندیه) و (قاضیخان) نوشته شده است که اگر شعبان، با رؤیت شروع نشده باشد، دو روز روزه قضا گرفته می شود.

(ابن عابدین) "رحمه الله تعالی" در کتاب (رد المختار) می فرماید که: (در هنگام ابتدای ماه رمضان، جستجوی هلال، یعنی ماه نو، برای هر مسلمان عاقل و بالغ واجب کفایه است. وقتیکه هلال را ببیند، به قاضی یعنی به حاکم خبر دادنش نیز واجب است. اگر قاضی قبول کرده و اعلان کند، در آن روز، [در هر مملکتی] روزه گرفتن تمامی مسلمانان فرض می گردد. در هوای ابری، خبر یک مسلمان عادل قبول میگردد. در هوای باز و بی ابر، لازم می آید که افراد زیادی باید این خبر را بدهند. در جاهایی که قاضی و یا والی مسلمان وجود نداشته باشد، با اینکه یک مسلمان عادل بگوید که هلال را دیده است، روزه گرفتن کسانیکه اینرا شنیده

باشند لازم می‌گردد. شروع ماه رمضان به توسط تقویم، با حساب، جائز نمی‌باشد. با وجود اینکه عادل هم باشند، برای شروع شدن ماه رمضان، محاسبه آنها هیچ ارزشی ندارد. با اینکه اینگونه افراد، روز طلوع هلال رمضان را از قبل خبر بدهند، روزه رمضان شروع نمی‌شود. از علمای شافعی امام سبکی "رحمه الله تعالی" چنین می‌گوید: (اگر کسی باشد که بگوید، در سی امین شب شعبان، هلال را دیده است، و با حساب نیز معلوم شود که هلال، یک شب بعد طلوع خواهد کرد، در اینجا به حساب باور و اعتبار کرده میشود. زیرا، نتیجه‌ای که با حساب بدست آمده، قطعی است. دیده شدن هلال از طلوعش یک شب قبل، ممکن نیست). [شروع شدن رمضان با دیدن هلال، ممکن است که از زمان شروع رمضان که با حساب فهمیده شده است، یک روز بعد واقع شود. اما یک روز قبل ممکن نیست]. شمس الائمہ حلوانی "رحمه الله تعالی" می‌فرماید که: (شروع شدن ماه رمضان، با دیده شدن هلال تحقق می‌یابد. با طلوع هلال شروع نمی‌شود. بدلیل اینکه حساب، شب طلوع هلال را نشان می‌دهد، شروع ماه رمضان شریف با حساب نمی‌تواند فهمیده شود. با اینکه دو مسلمان عادل، بگویند که: (هلال را دیدیم)، و یا با حکم دادن قاضی هنگامیکه در یک محل، رمضان شروع شود، لازم می‌گردد که در همه جای دنیا به روزه شروع کرده شود. حج، قربان و اوقات نماز اینگونه نمی‌باشد. با معلوم شدن اوقات اینها در یک محل، لازم نمی‌آید که در جاهای دیگر نیز اینگونه باشد.)) [یعنی این سه، محلی می‌باشند].

تقویم ها، نه دیده شدن هلال را، بلکه طلوع هلال را خبر میدهند. به این دلیل، شروع شدن رمضان با تقویم فهمیده نمی‌شود. یک شب قبل از شبی که در تقویم ها خبر داده شده است، گفتن اینکه، (هلال را دیدیم) درست نمی‌باشد. [حج کسانی که با تابع شدن به اینگونه سخن های غلط، به عرفات بوند، صحیح نمی‌شود. اینها حاجی نمی‌شوند].

تقویم ترکیه

مدیریت هیأت محاسبه تقویم

ای میل: bilgi@turktakvim.com